

LEGEA MORALĂ RAPORTATĂ LA RELAȚIA DINTRE OM ȘI ANIMALE

Prof. univ. dr. **Dan ȘCHIOPU**
Membru titular fondator AOSR

Mihai Decun, autorul cărții *Bioetica, bunăstarea și protecția animalelor*, este profesor universitar emerit la Facultatea de Medicină Veterinară din cadrul Universității de Științe Agricole și Medicină Veterinară a Banatului din Timișoara (USAM-VB-T), Doctor în Medicină Veterinară, laureat al Academiei Române, al AOSR și al ASAS. Este autor a peste 48 la sută din lucrare și coautor la încă peste 46 la sută. La aceeași facultate lucrează și prof. Dr. Ioan Țibru, conferențiar Dr. Claudia Sala, șefii de lucrări Dr. Ciceronis Cumpănășoiu și Adriana Morar, asistent universitar drnd. Cristian Florin Lăzărescu, iar la Facultatea de Zootehnie și Biotehnologii – conf. Dr. Ludovic Toma Czister. Ceilalți coautori sunt Cosmin Decun, medic uman în rețeaua sanitară a Ministerului Justiției și Doctor în Medicină Veterinară Alina Bodnariu, de la Lab Services Ltd, Marea Britanie.

Cartea are 703 pagini, dintre care cele trei părți componente totalizează 641 pagini de text, iar bibliografia 32 pagini. Partea I-a – *Bioetica*, include 2 figuri, partea a II-a – *Bunăstarea animalelor* 60, iar partea a III-a – *Protecția animalelor* 16. Bibliografia în Partea I numără 69 de titluri și 13 acte normative și opinii ale unor instituții și organizații, Partea a II-a 257, respectiv 21, iar Partea a III-a 82 de titluri, respectiv 106 acte normative și opinii ale unor instituții și organizații.

În prefață, editorul îl citează pe Konrad Zacharias Lorenz (1903-1989) – întemeietorul psihologiei comparate și al etologiei moderne, laureat al Premiului Nobel pentru Fiziologie-Medicină (1973): „Civilizația unii popor se vede după cum se comportă cu animalele, cu bătrânii și cu locurile publice”.

Partea I – Bioetica, cuprinde două capitole.

Capitolul 1 *Etica, definire, origine, tipuri* prezintă istoricul conceptului de etică, originile lui și precizează că „fără a contesta înruderile omului cu animalele, cu primatele mai ales, trebuie subliniat că morala umană nu poate fi echivalată și nici comparată cu ceea ce putem întâlni la alte specii de animale sociale”. Sunt expuse apoi tipurile de etică (a omului de știință, a cercetării științifice, universitară) și Codul deontologic al medicilor veterinari.

Capitolul 2 *Bioetica, definire, importanță* este

Mihai Decun. *Bioetica, bunăstarea și protecția animalelor*. Timișoara: Editura Mirton, 2013, 703 p.

unul de cultură generală. Această diviziune interesează și pe cei care, prin profesie, nu au tangență cu creșterea animalelor. Are patru subcapitole: *Bioetica ecologică*, *Conceptele de dezvoltare durabilă și agricultură durabilă*, *Implicațiile etice ale utilizării organismelor modificate genetic*, *Bioetica animală*.

Partea a II-a – Bunăstarea animalelor (capitolele 3-8), tratează noțiunea de bunăstare și gradele de bunăstare (cap. 3 și 4).

În capitolul 5 *Stresul la animalele domestice*, după ce se definește stresul, sunt prezentați factorii de stres, fazele evolutive ale stării de stres, indicatorii stresului, stresul informațional și patologia informațională. Spre exemplu, stresul acut este determinat de factori de natură fizică, chimică sau biologică, în timp ce stresul cronic este mai frecvent în sistemele de creștere intensivă a animalelor și uneori nu este luat în considerație deloc sau aceasta se face cu întârziere. Izolarea la speciile cu spirit gregar pronunțat (oaie, porc) determină o bunăstare precară. Este convingătoare în acest sens o fotografie cu imaginea a doi porci aflați în padocuri cu pereți plini, care vor să exploreze spațiul în care se găsesc indivizi conspecifici (în cap. 8 este o imagine similară cu ovine).

Urmează capitolul 6 – *Durerea la animale*, în care se prezintă fenomenele care stau la baza mecanismului fiziologic al durerii, substanțele care determină hipersensibilizare sau inhibă senzația de durere, sistemele subiective și obiective de evaluare a durerii.

În capitolul 7 *Evaluarea bunăstării animalelor* sunt discutați indicatorii folosiți: tulburările de comportament, succesul reproductiv, longevitatea productivă, morbiditatea și mortalitatea. Evaluarea prin

metode numerice și pe baza principiilor și criteriilor *Welfare Quality* (buna hrănire și adăpostire, starea de sănătate, comportamentul motivat – exprimarea comportamentului social, buna relație om-animal, starea emoțională pozitivă) completează acest capitol.

Comportamentul și bunăstarea la diferite specii constituie obiectul cap. 8. Se fac referiri la cabaline, ovine, porcine, taurine, galinacee și câini. Modelul de tratare este diferit: dacă la toate speciile se prezintă, spre exemplu, originea, tulburările de comportament, pentru cabaline sunt referiri la locomotor, îngrijirea copitelor, dopaj; la bovine – structura socială, comportamentul matern; la porcine și păsări se tratează sistemele de creștere; la câini – relația cu omul și agresivitatea etc.

Partea a III-a – Protecția animalelor (cap. 9-18), în capitolele 9-14 discută *vulnerabilitatea animalelor domestice, aspecte legale privind protecția animalelor, protecția animalelor de fermă, a celor de companie și agrement*, probleme foarte actuale precum *riscurile asociate cu înmulțirea excesivă a câinilor și managementul populației de câini din orașe*.

Capitolul 15 *Protecția animalelor pe timpul circulației și a transporturilor organizate* are în obiectiv planificarea și organizarea transporturilor, documentele necesare, durata de transport, specificul legat de mijloacele de transport folosite (cale ferată, autovehicule etc.).

Capitolul 16 *Protecția animalelor folosite în scopuri științifice și alte scopuri experimentale* probează că o asemenea protecție s-a dovedit necesară mai ales după ce s-a demonstrat asemănarea dintre om și maimuțele antropoide. S-au acordat trei Premii Nobel unor savanți care au marcat schimbarea atitudinii oamenilor de știință: în 1958 – medicului (filozof, muzician și teolog) Albert Schweitzer, propagator al „respectului față de toate formele de viață”; în anul 1973 – cercetătorilor K. Lotrenz, N. Tienbergen și K. Von Frisch, pentru recunoașterea contribuției la conturarea etologiei ca știință; în anul 2002 – cercetătorilor S. Brenner, H. R. Horvit și J. Sulston pentru descoperirea la un nematod a genelor care controlează dezvoltarea și moartea programată a celulelor, gene similare cu cele de la om. Progresele tehnico-științifice fac posibilă acum înlocuirea unor experiențe pe animale cu folosirea de bioreactoare conectate la diferite programe computerizate. Reglementările europene și legislația română privind experimentarea pe animale sunt incluse și ele în acest capitol. Este larg expusă *Directiva 2010*

(63) *UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 septembrie 2010 privind protecția animalelor utilizate în scopuri științifice*, care obligă statele membre să adopte până la 10 noiembrie 2012 actele cu putere de lege și actele administrative necesare pentru respectarea prezentei directive. Ulterior apariției acestei cărți, prof. Dr. M. Decun arată că, deși la o serie de reuniuni ale specialiștilor din domeniul științelor biologice și medicale s-a cerut respectarea directivei UE, în țara noastră transpunerea anumitor prevederi privind experimentarea pe animale a fost și este încă incompletă, ceea ce reprezintă un obstacol în cooperarea internațională la anumite proiecte de cercetare științifică pe animale.

Capitolul 17 *Protecția animalelor în abatoare* atrage atenția asupra faptului că „respectarea cerințelor din legislație privind protecția animalelor este importantă nu numai sub aspect etic-umanitar, ci și economic, deoarece randamentul la tăiere, aspectul general al carcaselor și calitatea cărnii depind în mare măsură de diminuarea stresului. Furajarea și adăparea înainte de sacrificare, manipularea animalelor în abator, asomarea și uciderea animalelor sunt subcapitolele din cuprins.

Capitolul 18 *Bunăstarea și protecția animalelor sălbatice aflate în captivitate* convinge asupra importanței și complexității problemelor din acest sector cu o diversitate extraordinară a speciilor, cu condiții total diferite față de mediul natural. Neglijarea acestei realități generează tulburări de comportament la animalele aflate în captivitate: *stereotipi locomotorii* (deplasarea repetată pe anumite trasee din spațiul disponibil) sau statici (legănatul de pe un picior pe altul, săritul pe loc etc.). Printre altele, se arată că prima grădiniță zoologică a fost înființată în Austria, în anul 1752; în România acest lucru a avut loc abia peste mai mult de 200 de ani, în anul 1959. Este un îndemn spre meditație!

Am încercat să prezint această carte pentru că, privită în ansamblu, este foarte valoroasă, utilă nu numai specialiștilor, care prin profesie au în sfera de activitate animalele, ci și celor care au preocupări privind etica, psihologia sau domenii înrudite. Ea a fost distinsă cu *Diploma of Excellence* la Salonul Internațional de Carte din cadrul Expoziției Europene de Creativitate și Inovație ce a avut loc la Iași (10 mai 2013). Proporția cu care domnul prof. Dr. Mihai Decun a contribuit la redactarea cărții, precum și faptul că a coordonat o lucrare de asemenea anvergură și de înaltă ținută științifică, constituie un merit deosebit și îl plasează printre specialiștii de excepție în acest domeniu.